

*Комашко В.С.,
здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 101 «Екологія»
Науковий керівник: Ящук Л.Б.,
к.х.н., доц., доцент кафедри екології,
Черкаський державний технологічний університет
I_yashchuk@ukr.net*

ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ УТИЛІЗАЦІЇ ВІДХОДІВ В УКРАЇНІ

Обсяги утворених відходів та необхідність їх подальшої утилізації стали для України однією з найбільш пріоритетних проблем, від вирішення яких залежить не тільки стан довкілля, але й перспективи вступу до ЄС.

Щорічно в Україні утворюється близько 1,5 млрд. т промислових відходів, з яких до 1 – 3 класу небезпеки відноситься до 8 млн. тонн. Загальний обсяг накопичених промислових відходів перевищує 25 млрд. т. Обсяги ТПВ щорічно складають 10-13 млн тонн. Незважаючи на скорочення населення в Україні, обсяг сміття щорічно збільшується на 0,2%.

Найбільш поширеним способом поводження із непотрібними залишками сировини чи продукції залишається їх вивезення з подальшим захороненням на полігонах і сміттєзвалищах. Цей спосіб утилізації є найдешевшим з усіх видів поводження з ТПВ, що не створює стимулів для суб'єктів господарювання і місцевих органів влади для їх перероблення. Спеціалізується на утилізації та знешкодженні відходів незначна кількість вітчизняних підприємств, які фактично не забезпечені належною технологічною базою. Як наслідок, рівень переробки відходів в Україні критично низький, переробні підприємства завантажені лише на 40%.

У більшості розвинених держав світу політика поводження з відходами спрямована на стримування обсягів їх продукування і збільшення глибини переробки. У країнах ЄС вибудована на законодавчому та виконавчому рівнях максимально екологічно безпечна система в галузі поводження з сміттям. Зокрема, у Данії, Швеції, Бельгії, Нідерландах, Німеччині, Австрії на полігонах опиняється менше 5% твердих побутових відходів, 35% – переробляється; 15% йде на компостування та отримання біогазу. Половина утворених ТПВ спалюється. Наразі в Україні діє лише один сміттєспалювальний завод, що знаходиться у м. Києві – завод «Енергія». Станом на 07.09.2019 року Міністерства розвитку громад та територій України функціонують 38 пунктів сміттєсортувальних, сміттєпереробних та сміттєспалювальних станцій (заводи, комплекси). На 10 полігонах біогаз збирається для виробництва електроенергії з продажом в мережу по «зеленому» тарифу. У зв'язку з військовими діями ця кількість є меншою.

Спалювання відходів є дорогою опцією, яка вимагає значних інвестицій і достатньо високого тарифу за утилізацію, а ціна виробленої теплової енергії та електроенергії є доволі високою. Експлуатація сміттєспалювальних заводів у порівнянні зі сміттєпереробними підприємствами і полігонами потребує значно більших капітальних і експлуатаційних витрат. Особливо значна частина витрат йде на фільтри, які очищують викиди в повітря і роблять їх безпечними для довкілля. Такі заводи є дорогими інвестиціями. Тому для умов України більш перспективною є як реалізація заходів зі зменшення обсягів утворення відходів (запобігання утворенню) та їх переробка для повторного використання (рециклінг). Саме ці напрямки є пріоритетними згідно європейської Директиви про відходи 2008/98/ЄК.

Будівництво в Україні сучасних регіональних санітарних полігонів потребує зміни політики як на державному, так і на місцевому рівнях. А саме:

- на законодавчому рівні закріпити чітку систему екологічних вимог до сміттєпереробних підприємств;
- надати органам місцевої влади можливість укладати довгострокові договори з переможцями конкурсів з переробки ТПВ, упродовж строку дії яких вони зможуть гарантувати постачання встановлених договором обсягів ТПВ і сплату тарифу на переробку, якщо не порушується антимонопольне законодавство.
- надавати перевагу приватним інвесторам при будівництві сміттєсортувальних (сміттєпереробних, сміттєспалювальних) заводів;

Зменшенню обсягів ТПВ сприятиме й прийняття закону "Про упаковку та відходи упаковки". Розроблений законопроект імплементує в українське законодавство європейські підходи, а саме директиви: 94/62/ЄС «Про упаковку та відходи упаковки» в рамках сприяння переходу підприємств країни до економіки замкненого циклу. Згідно розробленому законопроекту обов'язок поводження з упаковкою (в першу чергу, полімерною) переходить від держави до виробника продукції. Впровадження розширеної відповідальності стимулюватиме виробників створювати необхідну інфраструктуру для збирання та рециклінгу відповідних відходів.